

SYSTÉMOVÁ A RACIONÁLNÍ PÉČE O SÍDELNÍ ZELEŇ

Pořadatel: Združenie organizácií verejných prác SR (ZOVP)

Odborný garant konferencie: prof. Ing. Pavel Šimek, Ph.D.

Místo konference: Piešťany, Hotel Park Piešťany

Termín: 11. 04. 2024

Konference je zaměřena na problematiku péče o sídelní (městskou) zeleň v aktuálních měnících se podmínkách našich měst. Bez řádné a systematicky organizované péče nemůžeme očekávat benefity, které od ploch zeleně v městech očekáváme. Pojmy jako zelená infrastruktura, ekosystémové služby, nakládání s dešťovou vodou postrádají bez následné péče o objekty zeleně smysl. Vztah mezi kvalitním založením objektu zeleně, výběrem sortimentu a následnou péčí o něj je zřejmý, ale velmi málo diskutovaný.

Konference je organizovaná ve spolupráci se Zahradnickou fakultou, Ústavem biotechniky zeleně v Lednici, MENDELU Brno a Službami města Piešťany.

Ing. Martin Bujňák: Dokument starostlivosti o dreviny v podmienkach Správy mestskej zelene v Košiciach

Organizácia: Správa mestskej zelene v Košiciach, Rastislavova 79, 040 01 Košice

Správa mestskej zelene v Košiciach, organizácia poverená mestom Košice, pracuje od roku 2021 na Dokumente starostlivosti o dreviny. Práce prebiehajú prioritne na plochách zelene, ktoré sú v jej správe v siedmych mestských častiach mesta Košice. Ciele prednášky sú nasledovné: odprezentovanie doterajších výsledkov práce na „Dokumente“ v prostredí Správy mestskej zelene v Košiciach; predstavenie spôsobu práce, postupov a metodiky pasportizácie a hodnotenia drevín v prostredí GIS mesta Košice; prepojenie a implementácia výsledkov z Dokumentu do praxe v prostredí štruktúry Správy mestskej zelene v rámci jednotlivých oddelení (projekcia, technici zelene - správcovia jednotlivých mestských častí, oddelenie geodézie a arboristické oddelenie); využívanie geografického informačného systému ako agendovej aplikácie pre manažovanie jednotlivých zásahov a opatrení a tak docielenie neustálej aktualizácie dát získaných v rámci „Dokumentu“; rámcové zadefinovanie už odsledovaných benefitov „Dokumentu“, ktoré v rámci doterajšej činnosti sú pozorované na úrovni praktickej realizácie v teréne.

Mgr. Samuel Ferencei a Ing. Gréta Doláková, MSc. PhD.: Projekt pasportizácie zelene na území mesta Bratislava

Organizácia: Magistrát hlavného mesta SR Bratislava, Oddelenie tvorby mestskej zelene, Sekcia životného prostredia, Primaciálne námestie 1, 814 99 Bratislava

Projekt pasportizácie zelene na území mesta Bratislava prebieha od roku 2021. Počiatkom projektu je geodetické zameranie vybraných prvkov zelene vo verejnom priestore v rámci všetkých mestských častí. Paralelne s touto činnosťou prebiehalo obstarávanie a vývoj aplikácie na platforme ESRI, ktorá poskytne rozhranie na evidenciu a správu zelene – tzv. „passport

zelene“. Počas tvorby tohto diela prebieha na báze reálnych dát tvorba novej Koncepcie správy verejnej zelene v rámci Hlavného mesta Bratislava, ktorá racionalizuje správu a údržbu verejnej zelene a má za úlohu efektívne riešiť jej prerozdelenie na princípe rozdelenia plôch do celomestského a miestneho významu, s dlhodobou perspektívou optimalizácie finančných nákladov na starostlivosť o verejnú zeleň.

doc. Ing. Přemysl Krejčířík, Ph.D.: Inspirace Skandinávií – aktuální péče o sídelní zeleň

Přednáška bude zaměřena na péči o vegetaci v Helsinkách, Stockholmu a Kodani ve srovnání se středoevropským prostředím (Praha, Varšava, ale i Hamburk, Amsterdam, Paříž). Srovnány budou ikonické realizace nových sídlišť a běžná vegetace na sídlišťích a v městském prostředí starší zástavby.

V přednášce bude okomentován aktuální vysazovaný sortiment dřevin, jeho velikost a způsoby rozvojové péče. Pozornost bude věnována fenoménu péče – zálivkovým vakům, které se ve Skandinávii používají jiným způsobem. Významné jsou i plochy trávníků, které zde mají mnohem větší škálu sečení – využívá se více mozaikových sečí. Významné je i uvědomění si kulturních odlišností ve využívání veřejného prostoru. V našich zemích má tradici městský park, kdežto přístup skandinávských zemí je odlišný ve prospěch městských lesů. Proto je Urban Forestry koncept v našich zemích vnímán jinak z umělecko-historického vývoje urbánní struktury středoevropských měst. Poznámky budou věnovány i organizaci dopravy.

V přednášce budou zahrnuty zkušenosti z 4týdenní cesty po těchto městech v srpnu roce 2023, kdy jsem nachodil 210 km pěšky, 49 km ujel na kole a 16 km na koloběžkách.

doc. Ing. Tatina Kuřková, CSc.: Květinový záhon aneb příprava stanoviště a kreativní péče mohou být více než nápad

Přednáška bude zaměřena na dvě kategorie květinových záhonů:

- Každoročně obnovované záhony
- Každoročně neobnovované záhony

U obou skupin se poukáže na změny, které se v posledních několika letech dají vysledovat (vizuální vnímání změn). Tyto změny jsou spojeny s novými přístupy v navrhování a projektování a následně i v zakládání a péči. Témata se budou týkat jak záhonů ze sadby, tak záhonů z přímých výsevů

Na modelových objektech bude hovořeno o dobrých i špatných příkladech přípravy stanoviště a jednotlivých technologických krocích v rámci zakládání a péče.

Přednáška se stručně dotkne i sortimentu květin ve vazbě na některé aspekty související s péčí o záhony (např. přesazování, rozšiřování, seřezávání trvalek, instalace opor atd.).

Bc. Ing. et Ing. Lenka Miksová: Zhodnocení kultivarů domácích listnatých stromů z hlediska použití v městské zeleni

Při vybírání vhodného stromu do městského prostředí hrají roli nejen vlastnosti ekologické a pěstitelské, ale také kompoziční (estetické). Nutno podotknout, že na některých stanovištích nebo pro využití všech výrazových prostředků v plném rozsahu a dobré kvalitě se nelze obejít bez introdukovaných dřevin. Na druhou stranu také geograficky původní dřeviny mají svou hodnotu a nabízejí poměrně široké spektrum atraktivních kultivarů. Aby se však jejich potenciál

mohl uplatnit v maximální možné míře, je nezbytné při výběru vhodného taxonu zvažovat konkrétní lokalitu a konkrétní účel.

Cílem příspěvku je představit výsledky terénních šetření, která probíhala především v letech 2019–2021, pro vybrané často používané kultivary druhů *Acer campestre* L., *Acer platanoides* L., *Carpinus betulus* L., *Crataegus laevigata* (Poir.) DC., *Crataegus monogyna* Jacq., *Fraxinus angustifolia* Vahl., *Fraxinus excelsior* L., *Populus nigra* L., *Prunus avium* (L.) L., *Prunus xeminens* Beck a *Tilia cordata* Mill., celkem 18 taxonů. Pro většinu kultivarů hodnocení probíhalo jak ve školce, tak na trvalém stanovišti v městském prostředí (dle dostupnosti na lokalitách v Brně, Kroměříži a Pardubicích). Ve školce byla kromě pěstitelských vlastností, jako je tvorba výmladků na kmeni a v koruně či reakce na řez, ověřována také dynamika růstu, která může významným způsobem ovlivnit nejen nástup funkčnosti vegetačního prvku, ale také požadavky na péči. Největší průměrná výška rostlin a obvod kmene byly v oba roky hodnocení zaznamenány u *Acer platanoides* 'Emerald Queen', největší roční tloušťkový a výškový přírůst (mezi 1. a 2. měřením) byl u *Populus nigra* 'Italica'. Z rostlin zastoupených více než 20 ks na trvalém stanovišti dosáhly nejlepších výsledků kultivary *Acer campestre* 'Elsrijk', u kterého nebyly zaznamenány žádné zásadní problémy, a *Quercus robur* 'Fastigiata', jehož jediným zjištěným významnějším negativem byl přirozený sklon k tvorbě tlakového větvení. Větší množství defektů architektury koruny bylo současně nejčastěji zjištěným problémem u rostlin na trvalém stanovišti – při každém hodnocení bylo zaznamenáno u více než poloviny jedinců.

prof. Ing. Pavel Šimek, Ph.D: Nástroje pro rozvoj a následnou péči o objekty sídelní zeleně

Současná správa zeleně zahrnuje oblasti plánování, zakládání a péči o sídelní zeleň při důrazu na optimální využití disponibilních zdrojů. Jedná se o velmi specifickou oblast, která je primárně určena všemi specifiky zahradní a krajinářské architektury. Tato specifika vychází především z biotické povahy předmětu její činnosti.

O nutnosti udržovat plochy zeleně různou intenzitou panuje naprostá oborová shoda. Intenzita udržovací péče odráží především význam plochy v systému zeleně obce. Tento význam je určen nejen její polohou, ale také dalšími aspekty (dostupnost, bezbariérovost, atraktivita, ...). Nedostatek disponibilních finančních prostředků pro zajištění udržovací péče je v našich podmínkách obecným jevem.

Bezpodmínečně nutným podkladem pro hospodárné využití rozpočtu na péči o zeleň jsou nástroje správy zeleně. Tvoří je především: pasport zeleně, dendrologický průzkum s návrhem péstebních opatření, studie rozvoje systému zeleně (dříve generel zeleně) a plán péče a rozvojové projekty pro jednotlivé objekty zeleně (parky, nábřeží, ...). Z hlediska oborových potřeb je užitečné vyhodnocení nákladů na udržovací péči jednotlivých vegetačních prvků (VP) minimálně ze dvou pohledů. První hledisko představují jednotkové náklady na udržovací péči VP – jako významný oborový normativ, jehož správné používání může výrazně ovlivnit racionalizaci péče o veřejnou zeleň. Druhý pohled vychází ze zastoupení VP v systémech zeleně sídel a informuje o reálných nákladech na údržbu.

Významným nástrojem jsou oborové normy, které obsahují pro oblast zeleně důležité technické specifikace nebo jiná určující kritéria používaná jako pravidla, směrnice, pokyny nebo definice charakteristik zajišťující, aby materiály, výrobky, postupy a služby vyhovovaly danému účelu. Pro oblast ošetřování stromů byly vytvořeny v ČR aktuálně Standardy péče o přírodu a krajinu. Pozornost bude věnována rovněž zkušenostem z oblasti zadávání veřejných zakázek. Správná volba způsobu zadání veřejné zakázky souvisí nejen s vlastním výběrovým řízením (získání optimální ceny zakázky, výběr profesionálního dodavatele), ale také se schopností následné kontroly plnění na straně odběratele.

doc. Ing. Lukáš Štefl, Ph.D: Městská zelená infrastruktura a její stabilita – kvalita ploch městské zeleně ve vybraných městech ČR

V souvislosti s urbanizací, měnícím se životním prostředím a probíhající klimatickou změnou tvoří zeleň klíčový aspekt většiny adaptačních strategií řešících budoucí obyvatelnost a udržitelnost městského prostředí. Přednáška prezentuje výsledky hodnocení skladebných ploch (objektů) městské zelené infrastruktury ve dvanácti městech České republiky. Bylo hodnoceno 2 344 ploch městské zeleně o celkové výměře 1 660 ha. Na každé ploše bylo hodnoceno několik kvalitativních ukazatelů. Pomocí koeficientů kvality byla kvalita ploch zeleně v jednotlivých městech porovnávána. Lze tak specifikovat, které z kvalitativních atributů se na dobrém či špatném stavu ploch nejvíce podílely. Z interpretace výsledků byly definovány doporučení pro zlepšení stavu.

Poznání skutečného stavu a kvality ploch městské zeleně a identifikace faktorů a příčin, které její stav ovlivňují, je zcela nezbytným krokem při plánování jakýchkoliv dalších zásahů do těchto ploch, nastavení režimu jejich péče, rozvoje a jejich udržitelnému managementu obecně. Při realizaci jednotlivých politik, strategií a opatření, směřujících k naplňování konceptu zelené infrastruktury našich měst a s tím spojených benefitů a ekosystémových služeb, nelze tedy opomíjet stěžejní faktory mající vliv na funkční kvalitu a stabilitu ploch městské zeleně a městské zelené infrastruktury obecně. Využití a rozvoj získaných poznatků a další kultivace předložených metod a závěrů tak může tvořit předpoklad úspěchu jak při koncepčním plánování adaptace městské zeleně na probíhající změnu klimatu, tak i při systémovém hledání možných směrů harmonického rozvoje konkrétních sídel a následně tak i zvyšování kvality života jejich obyvatel.

doc. Ing. Roman Zámečník, Ph.D.: Role osobností při utváření veřejného prostoru v historii – příklady z Česka a Slovenska

V letech 2013 až 2022 řešil tým výzkumných pracovníků Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně postupně dva zásadní výzkumné projekty „Zahradně-architektonická tvorba v kontextu realizace cílů národního obrození během 1. Československé republiky“ a „Zahradně-architektonická tvorba v období totalitních režimů v letech 1939–1989 na území České republiky“ podpořené Ministerstvem kultury ČR. Prostřednictvím množství aplikačních a publikačních výsledků byly mimo jiné zmapovány životy a díla předních osobností oboru zahradní a krajinářská architektura z 20. století.

Cílem příspěvku je připomenout roli významných osobností oboru při utváření veřejných prostorů v našich městech a obcích. Výsledkem zahradní a krajinářské tvorby v období let 1918 až 1989 na území České a Slovenské republiky bylo totiž založení či obnova celé řady objektů, které významně ovlivňují kvalitu života obyvatel našich měst. Prostřednictvím bohatého grafického doprovodu (dobové fotografie, historická zahradní plánová dokumentace) budou prezentovány ukázky tvorby z různých oblastí zájmu zahradních a krajinářských architektů předmětné éry (městské parky a zahrady, sídlištní parky a zeleň hromadných bytových souborů, nemocniční a lázeňské parky, historické zahrady, pietní území aj.). Připomenuta budou díla takových osobností oboru, jimiž jsou např. František Thomayer, Josef Vaněk, Josef Kumpán, Otokar Fierlinger, Otokar Kuča nebo Ivar Otruba.

Přitom bude poukázáno na dílčí výstupy zmiňovaných výzkumných projektů, které mohou být využity při práci s veřejným prostorem také v současnosti.

Hlavní pozornost bude věnována ukázkám z Česka s nezanedbatelným přesahem na území Slovenska.